సోములు చెప్పిన కథ

శ్రీ. శ్రీనివాసరావు గారు (కవితాసమితి)

సోములు వెనుక ఎప్పుడో పోగొట్టుకొన్నది. గాక మిగిలిన దత్తకి ఒక్కటే కన్ను. [అయితే నేమి తళుకు మంటుంది, రెండో కన్నులోపం నేను తీర్చుకుంటా నన్నట్లు] దానితోనే సోములు గొప్ప దొంగ చూపులు విసురుతుంటాడు. నలుగురూ కూర్చున్నప్పు డాకంటికి తీరికే లేదు. చూచిన విధంగా చూడకుండా దానితోనే తమాషాచూపులు చూస్తాడు. అతడి కన్ను మా చెడ్డదని లోకప్రసిద్ధి కూడాను.

యథావిధంగా సోములు తను బోలు పెద్ద మనుష్యుల మధ్య కూర్చున్నాడు ఒకరోజున. నోటికీ, నోటిలాగే ఒకటైన కంటికీ తెరిపిలేదు, ప్రసంగం స్త్రీ విషయికము. మహోత్సాహంతో మాట్లాడివేస్తున్నాడు. ఒకమూల చుట్ట - చాలాపొడగాటిది - ఊదివేస్తూనే ఉన్నాడు; ఒకమూల గైరయిమని వాక్పరంపర కురిపిస్తున్నాడు. రెండుమూలల నుండీ కన్ను కాంతులు జల్లుచున్నది.

"స్త్రీల సంగతి అదో చిత్రం" అన్నాడు ఒక పెద్దవాడు; మురికి మొగం, చింపిరి జుట్టూ అతని వ్యక్తికి ఆనవాళ్లు.

"నిజం, నిజం" అని ఒక చిన్నవాడు పలికినాడు. ఎవరేమన్నా ఒప్పుకోవడమే అతగాడి పని.

ఈ వేదాంతగోష్ఠికి పిదప చిన్న నిశ్శబ్దము. తరువాత సోములు ఆలోచనా పూర్వకంగా "ఆడవాళ్ల కంటే చిత్రమైనవి లేకపోలేదు" అని పలికి చుట్ట పీల్చి పెద్దపొగ వదలినాడు.

"అయ్యా మీకు పెళ్లి అయిందా" అని మురికి మొగము భోగట్టా చేశాడు.

"చెప్పలేనండి" అని వెంటనే సోములు జవాబిచ్చాడు.

అందరూ నవ్వ విరగబడ్డారు. చిన్నవాడు కూడా!

"మాశారూ, మనుష్యుడి జీవితానికి స్త్రీ ఊతకర్రవంటిది. మగవాడి సుఖానికి ఆమె దేకారణభూతం" అని యెవరో ఎక్కడ నుండో అన్నారు.

చిన్నవాడు దీనిని తప్పకుండా ఒప్పుకున్నాడు. "వాళ్లతో మంచిగా ఉన్నంతసేపే" అని మరెవరో మరెక్కడ నుండో అన్నారు. చిన్నవాడు దీనికీ 'ఊఁ' అన్నాడు.

"అదేమన్నమాట నేనొప్పుకోను. ఆడదాన్ని దూషించే మనుష్యుణ్ని నాకు చూపించండి. వారు మనుష్యుడే కాడని ఋజువుచేస్తాను" అని మొదటి వారు కడు వేడిగా కేక వేశారు.

"ఓహో, బహు బాగుంది" అని చిన్నవాడు మెచ్చుకున్నాడు.

రెండో వారు తమ వాదన తెలియజేశారు. చిన్నవాడు "అందులోనూ నిజం లేకపోలే" దని పలికినాడు.

అప్పుడు సోములు "చిన్నలూ, పెద్దలూ ఇలాగు వినండి. ఇప్పటి ప్రసంగం నాకొక చిత్రమైన కథ జ్ఞాపకం తెస్తున్నది. మా తాత నాకు ఎన్నోమార్లు చెప్పేవాడు. అందుచేత ఆడవాళ్ల కంటే చిత్రమైనవి లోకంలో లేకపోలేదన్నాను." అన్నాడు.

"ఆకథ నాకు వినాలని ఉంది"

"నాకూ అదే ఉద్దేశం" అని చిన్నవాడు.

"మీ కుతూహలానికి భంగం కలిగించడము నా ఉద్దేశము కాదు కాని కథంతావిని 'మాకు నమ్మకం లేదు. అబద్ధం' అని ఎవరేనా అన బోయేవాళ్లుంటే ఇప్పుడే ఇక్కడ నుండి సెలవు పుచ్చుకోవచ్చు" అని సోములు ఉపోద్ఘాతము మొదలు పెట్టాడు. ఆ సమయములో అతని ఏకాక్షి మరీ చిత్రంగా మెరిసింది.

అందరూ నోరు మూసుకొని ఊరుకుంటామన్నారు. సోములికి నమ్మకం లేక అందరి చేతా ఒట్లు వేయించుకొని ఆనిమీదట ఈ విధముగా చెప్ప మొదలుపెట్టినాడు.

"ఒక చలికాలపు సాయంకాలమున అయిదుగంటల ఆ ప్రాంతాలలో ఒకానొక పెద్దమనిషి ఒకానొక చిన్నబండీ తోలుకుంటూ అలిసిపోయిన గుర్రానికి ఆయాసము కలిగిస్తూ యెకాయెకీ ప్రయాణము చేస్తున్నట్లు ఆ క్షణంలో ఆదారిని పోయే మరెవ్వరికైనా (గుడ్డివాళ్ళకి తప్ప) తప్పకుండా కనబడి ఉండును. కాని ఆసాయంకాలము ముఖ్యంగా మరీ చలిగా ఉండడము చేతనూ, అటువంటి సమయంలో ఆ పెద్దమనిషికీ, అప్పుడు కురుస్తున్న వానకీతప్ప మరెవ్వరికీ ఇవతల పనిలేక పోవడముచేతనూ, ఇంకా నాకు తెలియని ఏవో కారణాల చేతనూ ఆదారి అంతవరకూ నిర్జనంగానే ఉండెను. అందువల్ల ఆ పెద్దమనిషీ, అత డెక్కిన చిన్నబండీ, ఇద్దరినీ లాగుతున్న బుచ్చిగుర్రం నిరాఘాటంగా తమ రహస్యం తమకే ఉంచుకొని సాగిపోతున్నారు.

"ఆ పెద్దమనిషి పేరు భీమశంకరం. బండికీ గుర్రానికీ వేరే నామకరణలేదు. మాతాత ఎల్లప్పుడూ ఈపెద్దమనిషినే స్మరిస్తూ ఉండేవాడు. రెండక్షరాలు తగ్గినా తగ్గినట్టే అని శంకరం అని వ్యవహరించేవాడు. నాబుద్ధి ఉపయోగించి నేనుకూడా శంకరమూ, శంకూ అని అంటూ ఉండేవాడిని. కాని యిది అతడి పరోక్షానలెండి. ఎందువల్లనంటే ఇప్పుడు చెప్పబోయేది జరిగి అప్పుడే అనేక దశాబ్దులు గడచినవి. మాతాతలాగే అతడూ మరో లోకానికి ప్రయాణం కట్టాడు. అందుచేత అతడియెదుట నేనిలాగు అనడానికి వీలులేకపోయింది కాని భయంచేత మాత్రం ఎంతమాత్రం కాదు.

"సరే—శంకరం పనిమీద బయలుదేరాడండీ. ఈపని యేమిటో మాతాత చెప్పలేదు. మొత్తముమీద ఆచలికాలపు సాయంత్రం, దారికాని దారిబట్టి, జారూ బురదా మెరకా పల్లమూ అనక, హోరుమని ముంచుకు వస్తున్న వానలో పాపం శంకరం బయలుదేరిన మాట నిజం! ఇన్నిచిక్కులు అన్నీ ఒక్కమారు కూడినచోటు కంటే, ఇంత కష్టమైన లోకంలో సహా ఇంకే స్థలమైనా ఇంతకంటె బాగుండక పోదని నామనవి. కావలిస్తే ఒక్కమారు మీరూ మాట వరసకి అటువంటి పరిస్థితిలో పడి నామాట లెంతవట్టుకు నిజమో పరిచూచుకోవచ్చును. లేక నామాటమీద మీకు నమ్మకమే ఉంటే కిక్కురుమనక ఊరుకోవడం కూడా మంచిదే.

"తీవ్రమైన గాలివేసింది. అలాగూ ఇలాగూ కాక అడ్డుగా కొట్టుతున్న గాలివల్ల వర్షధార వంకరగాబడి పిల్లల కాపీపుస్తకాలలో రూళ్ల రూపం పొందింది. మళ్లీ ఒక్కమారు గాలి ఆగింది. పోనీకదా అని బండి బయలుదేరగానే పూర్వంకంటే జోరుగా కొట్టింది. అటువంటి క్లిష్టస్థితిలో శంకరం తోలుతున్నగుర్రం పంచభూతాలూ పెద్దమనిషి తరహాగా ప్రవర్తించనందుకు విసుగుకుంటున్న విధంగా విసురుగా వెళ్ల మొదలుపెట్టింది. ఇంతలో వెనుకటి కంటే వేయిరెట్లు బలంగా గాలి వీచుటచేత ఎగిరిపోకుండా ఉండడానికి గాను గుర్రము నాలుగుకాళ్లూ భూమిలో పాతిపెట్టి ఒక్కమారుగా ఆగింది. దేవుడి దయవల్ల దానికి అటువంటి బుద్ధి పుట్టడము వల్లగాని లేకపోతే గుర్రమూ తేలిక, బండీ తేలిక, శంకరం నాఉద్దేశములో మరీ తేలిక అయిన కారణంచేత, ఈముగ్గురూ ఆగాలికి దొర్లిదొర్లి భూలోకపు చివరకుపోయే ఉందురు. అట్టి అవస్థ తటస్థించడమే అయితే ఆగుర్రముకాని బండికాని శంకరముకాని మరెప్పటికీ ఏపనికీ ఉపయోగించక పోవడమే జరిగి ఉండును.

"సరి! గాలి ఆగింది—తోడనే గుర్రం సాగింది. 'ఆహాహా! ఏమిగాలి! ఏమివాన!' అని శంకరం సకిలించాడు. గుర్రముకూడా తనకీ ఆలాగే తోస్తున్నదని ఒక సకిలింపుతో తెలియబరిచింది. 'మరి లాభం లేదు. ఈనిర్జన ప్రదేశం దాటి ఎక్కడ మంచియిల్లు కనబడితే అక్కడే ఆగ' మని గుర్రాన్ని శంకరం చరచగా అతని మాటలు నిజంగానే బోధపడడము చేతనో, లేక ఆచలిలో నిలబడి చిక్కుపడడము కంటె పరుగే మొదలుపెట్టితే కొంతవెచ్చగా ఉంటుందని దానికి తోచడము చేతనో

చెప్పలేను కాని మొత్తముమీద శంకరం మాటలు చెవిని బడగానే గుఱ్ఱం వాయువేగ మనోవేగాలని కథలలో చెప్పుకున్నట్లు పరుగెత్తింది.

అవిఘంగా ఒక మైలో, మైలున్నరో (మాత్రం చెప్పలేను కాని), మొత్తానికి మైలుకిపైగా పాప మాగుఱ్ఱం పరుగెత్తగా, బండీ, శంకరం ఒకయింటిముందు చేరినారు. ఆయిల్లు తనకు స్వాగతమిస్తున్నట్లుగా శంకరం ఊహించుకున్నాడు, లోపల కలకలాడుతూ దీపమొకటి కనబడింది. కలకలలాడుతూ కొందరు తిరుగుతున్నారు. ఇది చూడగా శంకరం మొగం కలకలలాడింది. అటువంటి పరిస్థితులలో మొగమాటానికి అవకాశము లేదు కాబట్టి శంకరం ఆనాటికి అక్కడ ఆతిథ్యం పొందడానికి సిద్ధపడ్డాడు. నిజానికి అతని కక్కడ ఆతిథ్యలోపం జరగలేదని మీకే తెలుస్తుంది.

ఇంటి యజమానురాలు కష్టసుఖాలు తెలిసిన మనిషి కాబట్టి శంకరానికీ, బండికీ, గుఱ్ఱానికీ నాడక్కడ నివాసము దొరికింది. 'చాలా బాగుందిరా' అని శంకరం అనుకున్నాడు. కాని బాగున్నది ఈమాత్రమే కాదు. మేడమీద అతనికోసం మంచిగది చూపించారు. 'ఇదీ బాగుంది' అనుకున్నాడు శంకరం! కాని ఇంతకంటే బాగున్నవి వంటయింటి వాసనలు. శంకరం_ కాదు అతనిముక్కు ఈమారు తృప్తిపొందింది. 'నిజంగా ఇవే బాగున్నవి' అనుకున్నాడు శంకరం! కాని బాగున్నవి ఇంతతో అంతము కాలేను. దీపాలు వెలిగిస్తూ ఒకదాసి తనవేపు చక్కని రెండుకళ్లలోనుండి చల్లని లెక్కలేనన్ని చూపులు సరగిస్తున్నది. అటువేపు చూడనట్టు చూస్తూ శంకరం 'బాగున్నవాట్లో ఇది ప్రధానమైనది' అని నిశ్చయించు కున్నాడు. కాని అతని హృదయములో ఏమూలనుండో 'అన్నిటికంటే బాగున్నది ఇంటి యజమానురాలే' అన్న ఘోష ధ్వనిస్తున్నది.

"కొంతసేపటికి శంకరం క్రిందికి భోజనానికి బయలుదేరాడు. క్రిందికి దిగినాడో లేదో ప్రక్కగది లోనికి కిటికీ నుండి తనచూపులు వెళ్లాయి. ఏమిచూశాడో ఏమో కాని మరి దృష్టులు మళ్లించుకో లేకపోయాడు. ఇంటి యజమానురాలంటే తనకు మొట్టమొదటనుండీ గౌరవమే కాని, ఆమె మొదటిభర్త గతించినట్లు తెలిసినతర్వాత, కిటికీలోనుండి ఒకదృశ్యము చూచినవెనుక, అక్కడే నిలబడి ఒకసంభాషణ రహస్యముగా విన్నపిమ్మట, అతనిమనస్సు చిఫుక్కుమన్నది. కొంతసేపుదాకా అట్టే మతిపోయినట్టు నిలబడి పిదప హఠాత్తుగా ఆకలిమాట జ్ఞాపకము రావడముచేత ఆలోచించుకుంటూ భోజనాలగది చేరాడు.

భోజనము చేస్తున్నంతసేపూ శంకరం యజమానురాలు గురించే ఆలోచన మొదలు పెట్టాడు. ఆరోజు అతని భోజనానికి ఒక వింతపదార్థము సహాయమయింది. సరే. మనలో దాపరిక మెందుకు! ఆపదార్థానికి మత్తు కలిగించే దుర్గుణముంది. కొన్ని కారణాలచేత ఆపదార్థము కూడా ఆరోజు వారియింట్లో ఉపయోగపడుతున్నది. అది త్రాగుతూ మనశంకరం ఆలోచనలో పడ్డాడు.

కిటికీనుండి తాను సంగ్రహించ గలిగిన వృత్తాంతము మననము చేసుకుంటున్నా డతడు. త్రాగుతున్నది రుచిగానే ఉన్నట్లు కనబడడముచేత ఒకమారు మారువేయించుకున్నాడు. మరొకమారు_ఇంకొకమారు వేయించుకొని చూశాడు! ఇంకా మరొకమారు వేయించుకున్నాడని దృఢముగా చెప్పలేను కాని త్రాగుచున్నంతసేపూ అతనికి గదిలోని సంగతులే జ్ఞాపకము వస్తున్నవి.

"యజమానురాలిని ఎవరో మనుష్యుడు అతి పరిచయముతో ఆమెను వితంతువుగా ఉండవద్దని ప్రార్థిస్తున్నవిషయము శంకరం జ్ఞాపకము తెచ్చుకుంటున్నాడు. ఆమెకు కూడా ఆ మనుష్యునిమీద మనస్సులో ఇష్టమున్నట్టే శంకరం కిటికీలోనుండి చూడగలిగినంతమట్టుకు బోధపరచుకున్నాడు ఈసంగతే ఇప్పుడతడిని బాధిస్తున్నది. ఈర్ష్యాకణమన్నది శంకరానికైతే అట్టే లేదుకాని ఈమనుష్యుడు ఆఉన్న చిన్ననిప్పునే రగిల్చివేస్తున్నాడు. కాబట్టి శంకరానికి కళ్లనిండా కోపము రాక తీరిందికాదు!

“‘వాడి మొహంమండా! అంత అందవికారపు వాడు కదా! ఇక్కడికి రావడానికి వాడికి ఏమిహక్కుంది? అసలు, యజమానురాలికి మతిలేనట్టు కనబడుతుంది! చేసుకోగా, చేసుకోగా రెండవపెళ్లి ఆఅభాజనుణ్ణే చేసుకోవాలా? ఎవడూ అంతకంటె మంచివరుడు దొరకడూ ఆమెకి!’ అని శంకరం తనలో తలపోసుకున్నాడు. త్రాగుతున్నది పూర్తిచేసి మళ్లీ మరికొంచెము తెమ్మని అదికూడా ఆఖరుచేశాడు కోపంతో.

బ్రహ్మచారి అయిన శంకరానికి ఒకయింటివాడిని కావాలన్నకోరిక చిరకాలము నుండీ ఉన్నది. ఇక తానున్న ఇంటికి పెద్దకావడం అతనికి పుట్టరాని కోరిక అని ఎవరు చెప్పగలరు! పాత్రలోనిది త్రాగుచున్నంతసేపూ అతడు నిర్మించుకొంటున్న ఊహాలే! కాని ఆదుర్మార్గపుమనిషి అడ్డుగా అవాంతరం కలిగిస్తున్నాడే! ఆఅమాయకపు ఇల్లాలిహృదయం చెడగొట్టినందుకు వాడిని గట్టిగా కొట్టి బుద్ధిచెప్పకూడదా అని శంకరం ఆలోచించాడు. అయినా వాడు మరీ పొడుగు కద! అందువల్ల శంకరం నిస్పృహతో తుదిపర్యాయము పాత్రలో సగమువరకే పోయించుకొని పూర్తిచేసి ‘ఛీ! ఈలోకంలో దేవుడు నాకెంతఅన్యాయము చేశాడు! నాబ్రదుకెంత కానిదైపోయింది! నాకిక నేమిటిగతి!’ అనుకొనేసరికి నిద్రపోవడమే గతి అని తోచింది.

“అట్టి ఉద్దేశముతో శంకరం తనగదికి మెట్లెక్కి వెళ్లుతున్నాడు. అప్పుడే మేడమీద దీపాలు వెలిగించి దాసీది ఒకచేతితో క్రొవ్వువత్తిపట్టుకొని రెండవచేతితో అది ఆరిపోకుండా కాపాడుతూ మెట్లు దిగుతున్నది. ఎంతకాపాడుతున్నా శంకరం ఆమెను సమీపించేసరికి దీపం ఆరిపోయింది. నిజం ఈమాత్రమేకాని కిట్టనివాళ్లు శంకరం గురించి లేనిపోనిమాటలు చెప్పుతూ ఆదీపాన్ని ఆర్పినది శంకరమేకాని గాలికాదనీ, మళ్లీ దీపంవెలిగించే ప్రయత్నంలో అతడు అందువిడిగా ఉన్న దాసీని ముద్దుపెట్టుకున్నాడనీ కారుకూతలు కూయబోయారు. శంకరంమాత్రము నేరమంతా గాలిదే అంటాడు. ఇప్పుడీ తగవు నేను పరిష్కరించలేనుకాని మెట్లెక్కిన తర్వాత శంకరం ఒక్కడే తన గదిలోకిపోయి నిద్రకోసము ధ్యానముచేశాడని మాతాత చెప్పినప్రకారము స్థిరముగా చెప్పగలను.

“శంకరం గదివిశాలమైనదేకాని మంచమొక్కటే సగముస్థలము మ్రింగివేయడముచేత ఇతరులకు కొంచెం ఇరుకు తోచవచ్చు. ఐనా శంకరం ప్రాజ్ఞుడుకాబట్టినీ, అతడిలో కొన్ని వేదాంతిలక్షణాలు ఉండడంవల్లనున్నూ, దీనికి లక్ష్యపెట్టలేదు. ముఖ్యంగా గదిలోని వస్తువులలో శంకరం దృష్టిని ఆకర్షించినది ఒక విచిత్రమైన కుర్చీ. దానిలోకూడా వేదాంతుల లక్షణాలే ఉన్నవి. వీపువంగిపోయి, కాళ్లకు కట్లతో, అధమం సహస్రమాసాల ప్రాయం కలిగి ఉన్న దావింత కుర్చీ. మరేవింత వస్తువునుచూచినా శంకరం అది వింతవస్తువని ఒప్పుకొనేవాడు. సంగతి అక్కడితో సమాప్తమయ్యేది. కాని ఈకుర్చీ! ఇదెంత అందవికారముగా ఉన్నది! ఎంతవికృతముగా కూర్చున్నది! వెనుక దిండ్లతోకుట్టబడి, కాళ్లకు వాతం పట్టినట్లు కట్లతో ఇది ఎంతైనా అసహ్యంగా ఉన్నది. దీనిలో ఏదో తన్ను బాధిస్తున్నది. జీవితంలో అతడు చాలా కుర్చీలు చూశాడు కాని ఇట్టి దానిని ఎప్పుడూ చూడలేదు. దాని వేపే ఒకఅరగంటసేపు పాపం శంకరం తీక్ష్ణంగాచూశాడు. కళ్లు మరల్చుకోలేకపోయాడు. ‘ఇదేమిటో చాలా తమాషాగా ఉంది’ అన్నాడతడు. అప్పుడే అయిదు పాత్రల సామగ్రి అతనిలో కల్లోలము లేపింది. జ్ఞానదృష్టులతో దానివంకే చూస్తూ పైమాటలు ఉచ్చరించాడతడు; కాని ఏమీ తత్వంబోధపడలేదు. అతిచిత్రంగా, అతి అగాధంగా కనబడుతున్నదది. చాలా తెలివిగా తలఊపుతూ వెనుకటిమాటలే మళ్లీ పలికినాడతడు. కాని అతడికి తలాతోకా అందలేదు; సరేనాకెందుకీ ఘోష అని నిండాకప్పుకొని నిద్రపోయాడు.

“ఒక అరగంట గడిచింది. చప్పున తెలివివచ్చింది శంకరానికి. ఏదో కలలో ఉలికిపడ్డాడు. పానపాత్రలూ దాసీకన్యలూ కలలో కానవచ్చారు. కన్నులు విప్పిచూడగానే ఎదురుగా కనపడ్డది కుర్చీ.”

"శంకరం 'దానివేపుచూడను' అని కళ్లు మూసుకున్నాడు. నిద్రరాదు; లాభంలేదు. ఒకలక్ష కుర్చీలు. కళ్లముందర నాట్యంచేశాయి. బాగుంది-కళ్లుమూసుకుని ఇన్ని కుర్చీలతో బాధపడడముకంటె కళ్లువిప్పి ఒక్క కుర్చీనే చూడడము నయమనుకున్నాడు.కళ్లు తెరిచాడు. పూర్తిగా తెరిచి చూశాడు. కాని ఎదురుగాకుర్చీ లేదు.అకస్మాత్తుగా ఏదో చెప్పరానిమార్పు వచ్చి కుర్చీ ఇప్పుడు ఒక శతవృద్ధునిరూపము దాల్చింది. ఇదివరకు కుర్చీకి కానవచ్చిన చెక్కడపు లతలలో స్ఫుటంగా ఇపుడు ఒక ముడుతలు పడ్డముసలి మొగము కానవస్తున్నది. పట్టు దిండ్లు వీపుగా మారినవి. కట్లతోనిండిన కాళ్లు వృద్ధుని రెండుకాళ్ళయివంకరటింకర పొంది వార్ధక్యము సూచిస్తున్నవి. మొత్తముమీద అంతే కుర్చీ కూడా మారి పోయి వికారపు వెనుక శతాబ్దపు ముసలిమనుష్యుడుగా కానవస్తున్నది. దిగ్గునలేచి శంకరం మంచముమీద కూర్చుండి మాంద్యము పోవడానికి కళ్లునులుపుతూ మళ్లీ తేరి చూశాడు! అబ్బే కుర్చీకాదు. ముసలివాడు! పైగా శంకరం వంక కన్నుగీటుతున్నాడు.

"అసలే శంకరం అసహాయశూరుడు. ఆమీద అయిదుపాత్రలసామగ్రిఅతడికి బాసటగాఉంది.అందుచేత అతడు మొదట ఎంత ఉలికి పడ్డా ఇప్పుడు కొంత నిర్లక్ష్యంగా ఆముసలివాడిని చూశాడు. వృద్ధుడుకూడా వెక్కిరిస్తున్న చూపులతో శంకరంగురించి నిర్లక్ష్యం కనబరచ మొదలుపెట్టాడు. ఇక భరించలేక 'ఎందుకురా అలా కన్ను గీటుతావు?' అని శంకరం కోపంతో కేక వేశాడు,

" 'అదోసరదావోయ్ శంకరం!' అన్నది. కుర్చీ—ఉఁహుఁ ముసలాయన! ఏమన్నా అనుకోవచ్చును ఖాయిష్టము! ఇప్పుడతడు కన్నుగీటడంమాని విరగబడి నవ్వుతున్నాడు.

" 'వెఱ్ఱిమొగమా! నా పేరేం తెలుసునూ నీకు?' అని శంకరం త్రుళ్లిపడికూడా మనోభావన కప్పిపుచ్చుతూ కనుక్కున్నాడు."

" 'వద్దుసుమా! శంకరం! పెద్దవాణ్ణి—గౌరవం చూపించు! దేవదారుకఱ్ఱసుమా ఇది!' అంటూవృద్ధుడు భయంకరంగా ఉరిమినాడు. దానితో కాస్తధైర్యమూపోయి శంకరం భయంతో, పూర్వముకంటె వినయపూర్వకమైన గొంతుకతో, 'అబ్బే! అబ్బే! లేదండి! నేనేమీ మిమ్మల్ని అగౌరవించడానికి ఉద్దేశించడము లేదండి' అన్నాడు.

" 'సరే! మంచిది! శంకరం!......'

" 'చిత్తం!'

" 'నీగురించి నాకంతా తెలుసునుసుమా! పాపం నువ్వు చాలా బీదవాడివి!'

" 'చిత్తం! చాలా పేదవాడినండి! కానిమీకెలా తెలుసునండి?'

" 'దానికేమికాని శంకరం! తాగడమంటే నీకిష్టమేకాదూ! మనలో తప్పులేదులే!'

"శంకరం ఈమాటకి వ్యతిరేకంగా క్రిందటి పెద్ద పండుగ మొదలు ఒక్కచుక్కైనా ముట్టుకోలేదని ఒట్టు వేసుకోబోయాడు కాని వృద్ధుని చూపులు చూడగానే వాడికిసంగతి తెలుసునని బోధపరచుకొని నవ్వి ఊరకున్నాడు.

" 'చూడూ! శంకరం! యజమాని ఎలా ఉంటుందేమిటి? బాగుండదూ! చూడూ!' అని వృద్ధుడుకాలు కదలిస్తూ, షోకుగా చూస్తూ, శంకరాన్ని కదలించాడు. ఇదేమీ శంకరానికి మనస్కరించిందికాదు. కాని ఏమనగలడు! మనస్సులోనే 'వెధవా! నీకొచ్చిన ఏళ్లు ఎవరికి వచ్చాయి! ఈఘోషంతా నీకెందుకూ?" అనుకున్నాడు.

" 'శంకరం! నేను యజమానికి యజమాన్నిసుమా!' అన్నాడు వృద్ధుడు.

" 'ఆఁ! ఆలాగాండి?' అని శంకరం ఆశ్చర్యపోయాడు.

" 'ఈవిడ తల్లి నెరుగుదును బాగా! ఆ తల్లి తల్లితోకూడా నాకు పరిచయమే! దానికి నామీద ఎంత

ప్రేమ అనుకున్నావు శంకరం! అదే నాకీ వీపుకీ పట్టు గుడ్డ కట్టింది!' అని పాతవాడు అభిప్రాయ గర్భితంగా పలికినాడు.

"'అలాగేం?' అని మరొకమారు శంకరం ఆశ్చర్యము ప్రదర్శించాడు.

"'మరీకాళ్ళకి మాత్రం! ఈ జోళ్ళు అది కొన్నవే కాదూ! పోనీ! ఆసంగతులన్నీ అనుకున్నామంటే ప్రజలు మామీద అనుమానపడి పోతారు.' అని పలుకుతూ వృద్ధుడు చూచిన చూపులకి శంకరం తర్వాత తర్వాత చెప్పేవాడు కదా వాడిమీద అమాంతంగా కూర్చోవలె నన్నంతకోపం తనకి కలిగిందట!

"'ఆకాలంలో అందరు ఆడవాళ్ళు నన్ను ఎంతని గౌరవించేవాళ్ళు!' అంటూ అందుకున్నాడు పోకిరీముసలి ముండాకొడుకు! 'ఇక్కడకి వచ్చే ఆడవాళ్ళందరూ నాతొడ మీద కూర్చుని గంటలకొద్దీకాలము గడపి వేస్తూ ఉండేవారు.' అని చెప్పి ఆతడు మరేదో తన యౌవన దిగ్విజయగాథ మరొకటి మొదలు పెట్టబోగా—కిర్రని చప్పుడుతో చెప్పడానికి ఇబ్బంది కలిగింది.

"'కావాలి కక్కగట్టుకి!' అని శంకరం మనస్సులో అనుకున్నాడు.

"'అబ్బా! ఈ కీళ్ళ నొప్పులు ఎక్కువై పోతున్నాయి! చూడూ శంకరం! ముసలి వాణ్ణయి పోతున్నాను. ఆకాలపు శక్తులు అంతరించి పోయాయి. వెనకటికి నావీపు ఎంత బాధ పెట్టిందనుకున్నావు. మళ్లీ ఎంతో మారమ్మత్తు వల్లగాని లేకుంటే లోకాన్ని చూసేవాడినా?' అని వృద్ధుడు సర్దుకుంటూ అన్నాడు.

"'అబ్బా! చాలా బాధపడి ఉంటారు!' అని శంకరం మూలిగినాడు.

"'దానికేమిగాని శంకరం! నువ్వియింటి దాన్ని నీయింటి దాన్ని చేసుకోవాలని అభిలాష నాకు!'

"'నేనా అండి?'

"'నువ్వే! అలా చూస్తావెందుకు? నువ్వే చేసుకోవాలి! నీ మీద ఇష్టం నాకు.'

"శంకరం ఒక రకమైన ఏడుపు మొగంతో, 'ఆవిడ ఒప్పుకోదండి' అని పలికినాడు. అంతట కిటికీ నుండి చూచినదంతా జ్ఞాపకమువచ్చి అప్రయత్నంగా అత డొకనిట్టూర్పు విడిచినాడు.

"వృద్ధుడు దృఢంగా 'ఏమిటీ? ఒప్పుకోదూ అది? ఒప్పుకోక పోవడమే అది?' అన్నాడు.

"'ఔనండి. ఒప్పుకోక పోవడమే నండి. ఈవ్యవహారం ఇంకొకడి చేతులో ఉందండి. వాడి మొగం మండా! ఎంత అంద వికారపు మని పనుకున్నారు!' అన్నాడు శంకరం.

"'శంకరం! అది వాణ్ని పెళ్లి చేసుకోదు.'

"'చేసుకుంటుందండి! మీరు గానీ నాలాగు కిటికీలోనుండి చూస్తే మీకూ నమ్మకం కలుగు నండి.?'

"'హాష్! నేనెరుగుదునోయ్! అంతా నే నెరుగుదును! అ సంగతి నాకు తెలుసును లేవోయ్!'

"'ఏసంగతండి?'

"'మెట్లమీద—దాసీది! నే నెరుగుదు నోయ్! అంతా తెలుసును!'

"శంకరానికి ఈమారు పూర్తిగా కోపం వచ్చింది; రాదూమరి చెప్పండి! ముసలి వెధవాయెను; వాడికిదంతా యెందుకు—రామా కృష్ణా అని పడి ఉండక! అయినా శంకరం ఏమీ చెయ్యిచేసుకోలేదు. మనస్సంతా చాలాకలతపడిపోయింది.

"'ఎందుకు శంకరం నాకంతా తెలుసును. నువ్వే కాదు. చాలామంది ఇటువంటి అమాయికపు సరదాలు పడుతూఉండేవాళ్లు. నాజీవితంలో ఇట్టివి లెక్కలేనన్ని చూశాను. కాని లాభం లేదు, శంకరం! లాభం లేదు!'

"'మీకు చాలా అనుభవం ఉండాలండీ! చాలా అనుభవంతో పలుకుతున్న మాట లివి!'

"'అలాగే! అలాగే!' అని చాలా చిక్కగా కన్నుగీటుతూ వృద్ధుడన్నాడు. తర్వాత ఒక విచారపు నిట్టూర్పుతో 'శంకరం! శంకరం! మాకుటుంబం అంతటికీ నేనే మిగిలాను!' అన్నాడు.

"'చాలా పెద్దకుటుంబం కాబోలు నండి!'

"'ఔను చిన్నలూ పెద్దలూ కలిసి పన్నెండుగురం! గట్టి ప్రక్కలతో, దృఢమైన చేతులతో చూడ సుందరంగా ఉండేవారు. ఈ కాలపు చచ్చురకం అనుకున్నావేమిటి! హుం!'

"'అయితే వాళ్లందరూ ఏమయారండి'

"'పోయారోయ్ శంకరం పోయారు. మేము చాలా బాధ పడుతూ ఉండేవాళ్లము సుమా! అసలు వాళ్లందరూ నాలాగు సత్వం కలిగిన వాళ్లు కారామరి. అందుచేత కీళ్ల నొప్పులు భరించలేకపోయారు. కర్రల కొట్లూ వంట యిళ్ళూలాంటి వైద్యశాలలో పడిపోయారోయ్ శంకరం! అందులో కొందరికి దహనసంస్కారమే అయిపోయింది' అంటూ ముసలివాడు మిక్కిలి విచారంతో అన్నాడు.

"'అబ్బా! చాలా విచారం వేస్తున్నది' అంటూ శంకరం మూలిగినాడు.

"ముంచుకొని వస్తున్న విచారాన్ని అరికట్టుతూ కొంత వరకు నిశ్శబ్దంగా ఊరకుండి పిమ్మట ముసలివాడు 'పోనీగాని శంకరం! క్రియ ముక్క తేలకుండా ఉంది చూశావూ! ఇప్పుడు యజమాన్ని పెళ్లాడదలచుకున్న మనిషి ఉన్నాడే దరిద్రుడు! కేవలం మోసగాడు సుమీ! ఈఅమాయికురాలిని పెళ్లాడి ఈయిల్లు స్వాధీనంచేసుకుని మమ్మల్ని చౌకసలుగా అమ్మివేయడమే వాని ఉద్దేశం! వానికి డబ్బుమీదేగాని ఈ విడమీద ప్రేమలేదు!' అన్నాడు.

"'ఔను...కాని...'

"'శ్శు! అడ్డుగారాకు. శంకరం నువ్వంటే చెప్పానుకాను. నీమీద నాకు వేరు అభిప్రాయం. నువ్వే ఈవిడను పెళ్లాడినావంటే ఈ యింటిని చచ్చేవరకు వదలి పెట్టవు. నాలుగు గోడల మధ్యా చాలినంత తిండికి ఉంటే అదేచాలు నీకు. నువ్వెంతో యోగ్యుడివి!'

"'నామీద మీకిటువంటి అభిప్రాయం ఉన్నందుకు చాలా కృతజ్ఞుణ్ని.'

"'అందుచేత శంకరం! నువ్వే ఈమె వరుడివి! వాడు కాడు!"

"'అయితే ఇది పోసగడమెలాగండి! వాడిని తగిలివేయడం ఎలాగండి' అని ఆత్రుతతో అడిగినాడు శంకరం.

"'నేను చేస్తానుకాదూ! వెళ్లి వాడి జేబులు పరీక్షించు. ఒక ఉత్తరం కానవస్తుంది. వింటున్నావా? ఒక ఉత్తరం! వాడి భార్యదగ్గరనుండి! తిరిగిరమ్మని వేడుకుంటూ! దరిద్రుడు! ఆరుగురు పిల్లలున్నారు సుమావీడికి! అందరూ చిన్నపిల్లలు! వాళ్లని వదలి చూశావా ద్రోహి!'

"ఈమాటలతో ముసలివాడు ముగించాడు. అంతటితో క్రమక్రమంగా అతనిరూపురేఖలు అస్పష్టమైపోతున్నవి. శంకరం కళ్లకి ఏవో తెరలుక్రమ్ముకొన్నవి. ముసలివాడు క్రమంగా కుర్చీలోకి ఒరిగిపోతున్నట్టు, కుర్చీలో కలిసిపోతున్నట్టు కనబడ్డాడు. వెనుక దిండ్లు కుర్చీవీపుగా అయిపోయినవి. కాళ్లకట్లు కుర్చీకాళ్ల గుడ్డలుగా తిరిగీ స్వరూపముపొందినవి. అచ్చటికాంతికూడా మసకలైపోయింది. శంకరం కళ్లుమూసికొని యథాప్రకారంగా ముసుగుతన్ని నిద్రలో మునిగిపోయాడు.

"ఆవిధంగా నిద్రపోయిన శంకరం సూర్యోదయానికి కొంచెం ముందుగా మేలుకున్నాడు. పరుపుమీదే మఠంవేసుకుని కూర్చుండి గడచినరాత్రి అంశాలు జ్ఞాపకం తెచ్చుకో మొదలుపెట్టాడు. ఒక్కమారుగా జరిగినదంతా జ్ఞాపకంవచ్చింది. వెంటనే అతడు కుర్చీవేపు చూశాడు. వింతగానే ఇప్పుడూ ఉంది! వేదాంతిలక్షణాలే ఇప్పుడూ ఉన్నవి! కాని అదే నిన్నటి ముసలివాడనడం అతిమిక్కిలి తెలివితో కూడినపని. అయినా శంకరం అనుమానంపోక 'తాతయ్యా! ఎలాఉన్నారేమిటి,' అని పలుకరించాడు. జవాబులేదు. 'రాత్రి బాగా నిద్రపట్టిందా?' ఉహుం! మారులేదు. 'పోనీ వాడిబట్టలు ఏ పెట్టెలో ఉన్నాయో అదేనా చెప్పుమా' దీనికీ జవాబులేదు.

"'కానీ వాడిపెట్టె అదేఅయుంటుంది. దొంగతాళంతో తియ్యలేక పోతానా?' అన్న ధీమాతో

శంకరం బయలుదేరి పెట్టెచూశాడు. తాళంతీశాడు. జేబులు పరీక్షించాడు. ఉత్తరం!

"'ఇక నేం! ఇక రాజ్యంఏలగల' మని ధైర్యం తోచింది శంకరానికి. మరెందుకూ ఆలస్యం! వెంటనే మొగంకడుక్కొని బయలుదేరాడు. కథ నడిపించడానికి నడుముకట్టినాడు.

"తిన్నగా మెట్లుదిగి ఇల్లు పరిశీలిస్తూ 'ఇదంతా మనదే కాబోతున్న' దని లెక్కించుకొంటూ క్రిందికి వచ్చి, దాసీని 'అమ్మగారున్నారా!' అని అడిగినాడు, 'లోపల మాట్లాడుతున్నా' రని జవాబువచ్చింది. 'వాడితోనే కాబోలు!' అనుకొని, శంకరం 'కొంచెం మాట్లాడవలసిన పనుంది అని చెప్తావా?' అన్నాడు.

"కొంతసేపటికి శంకరానికి లోపలికి వెళ్లడానికి వీలుకలిగింది. ఇప్పుడక్కడ ఆమె ఒక్కర్తే ఉన్నది. శంకరం రాగానే ఆమె 'దయచెయ్యండి! అంతా సదుపాయంగా ఉందికద! మరేమీ ఇబ్బంది లేదనుకుంటాను.' అని మొదలుపెట్టింది.

"శంకరం పరవశుడయి పోయాడు. 'ఓహో! ఈవిడ నిజంగా కష్టసుఖాలు తెలిసినది కాదని ఎవరనగలరు. ఇంతలాగు చూచుకోవడం ఎవరికి సాధ్యమవుతుంది!' అని అతను తలపోసికొని వ్యవహారం పరిష్కరించుకునే తలంపుతో, 'నాకేమీ ఇబ్బంది లేదు. కాని ఒక ముఖ్యవిషయం మాట్లాడదలచుకున్నాను. మీకు వినాలని ఉన్నప్పుడే చెప్తాను' అన్నాడు.

"'అక్కరలేదు, ఇప్పుడే చెప్పవచ్చును.'

"'అయితే ఇప్పుడు మీరు మాట్లాడుతున్న ఆయననుగురించే నేను చెప్పదలచుకున్నది.'

"'అలాగా! ఆయన్ని మీ రెరుగుదురేమిటి?' అని ఆమె ఎర్రబడ్డచెక్కులతో అడిగింది.

"'లేదు కాని వారి పేరేమిటండి?' అని శంకరం కొంచెం చిక్కగానే అడిగినాడు.

"'రామస్వామిగారు!' అని వెంటనే అన్నదామె.

"'చాలా పొడుగైనమనిషి!' అన్నాడు శంకరం.

"'చాలా మంచివారండి!'

"'మంచో చెడ్డో తెలియదు కాని ఒక్కనిమిషం వినండి. కొంతసేపు సావకాశంగా కూర్చుంటేనే కాని వీలులేదు.'

"వితంతువు కొంత ఆశ్చర్యము పడ్డది. కాని మొత్తానికి ఇద్దరూ సావకాశంగా కూర్చున్నారు. అప్పుడు మరి ఎలా జరిగిందో ఎరగనుగాని—నాకే అన్న మాటేమిటి మా తాతకూడా శంకరంపనీ ఎలా జరిగిందో తనకీ తెలియదని చెప్పాడని నాతో అనేవాడు—అయితే ఎలాజరిగితే నేమి శంకరం అరచెయ్యి ఆవిడ అరచేతి మీదపడి వాళ్లు మాట్లాడుతున్నంత సేపూ అలాగే ఉండిపోయిందట.

"శంకరం ఆవిధంగా ఆక్రమించి ఆవిడవేపుమాస్తూ 'యోగ్యులండీ మీరు! మీరు పెళ్లాడేటయిన—' అని మొదలు పెట్టాడు.

"ఇలా జరుగుతుందని ఆవిడ కేం తెలుసునూ? అదీ కాక ఒకక్రొత్తవాడు తనయెదుట ఈమాట లేమిటి? అందుచేత ఆవిడ గట్టిగా కేకవేయక తప్పింది కాదు.

"'కొంప మునుచుతా రేమిటి? వినరేం తుదిదాకా! ఎవడు మిమ్మల్ని పెళ్లాడుతాడో కాని వాడు చాలా అదృష్టవంతుడు! 'అని శంకరం అతి దృఢంగా అన్నాడు. అప్పుడతని దృష్టులు అప్రయత్నంగా ఆమె నుండి తనచుట్టూ ఉన్న సదుపాయాల వంకకు మరలినవి.

"ఆమె పూర్వంకంటే ఆశ్చర్యపడుతూ ఒక్కమారుగా లేచి నిలవడానికి ప్రయత్నం చేసింది. కాని శంకరం అభిప్రాయ పూర్వకంగా ఆవిడ అరచేతిని నొక్కినాడు. ఆమె తుదకు కూర్చున్నదే కాని వెళ్లిపోలేదు. మా తాతచెప్పడం ఏమంటే వితంతువులకి భయమనేది చాలా దూరమట!

"విసుగును సగమునవ్వుతో కప్పి పుచ్చుతూ 'ఇంతకంటె ఏమైనా చెప్పవలసింది ఉందా?' అని, ఆవిడ 'నేనే మళ్లీ పెళ్లి చేసుకుంటే' అంటూ ఏమిటో అనబోయింది.

"ఆశ్రుతతో అందుకున్నాడు శంకరం! 'చేసుకుంటే?' అన్నాడు చిత్రంగా ఎడమకంటి కుడిప్రక్కనుండి చూపులు పరిగిస్తూ. 'చేసుకుంటే?'

"ఇప్పుడావిడ పూర్తిగానే నవ్వి 'మల్లీ, చేసుకుంటే మంచివరుణ్ణే చేసుకోనవచ్చును' అన్నది.

"'స్వామివారినా? తగినవాడే' అన్నాడు శంకరం.

"'ఈదారుణం ఏమిటి' అన్నది వితంతువు. శంకరం 'హుం!' అన్నాడు. ఆవిడ యికరోదుపు మొదలుపెట్టవలసిన తరుణం వచ్చిందనుకున్నది. వెంటనే పైట చెరుగుతో కళ్లని అద్దుకుంటూ—శంకరానికిదేమీ బాగులేదనీ, ఒక పెద్దమనిషిని అతని పరోక్షాన—అందులోకీ తనవంటి అబలముందర అగౌరవించడము ఏమి మగతనమనీ, ఈ అన్నమాటలతని యెదుటే ఎందుకు కూడదనీ, అలాగ ఇలాగని ఏవో ఏకరువు పెట్టింది.

"'మీకెందుకూ! ఈమాటలతనియెదుటే అనగలను. భయమనికాదు. ముందు మీకు జాగ్రత్తచెప్పాలని. ఈసంగతి మొదట మీకు తెలియవలసి ఉంది' అన్నాడు శంకరం.

"'ఏమిటాసంగతి? ఏమిటి మీరు చెప్పదలచుకున్నది' అని ఆవిడ అడిగింది.

"'మీకాశ్చర్యం కలిగించబోతున్నాను.'

"'ఏమిటది? ఆయనకి ధనం అవసరంగా ఉందిప్పుడు. అదేనా మీరు చెప్పేది. అయితే ఆచింత మీకక్కర లేదు.'

"'అదా? ఆమాటకొస్తే నాకూ డబ్బుకావాలి! అదికాదు.'

"'మరైతే ఏమిటి చెప్మాలది?'

"'భయపడకండి, ఇదిగో చూడండి.' అంటూ శంకరం ఉత్తరంపైకి తీసి చేతపట్టుకుని, 'గట్టిగా కేకలు వెయ్యారు కద' అన్నాడు.

"'లేదు. లేదు. చూపించండది. ఏమిటది?'

"'మూర్ఛపోవడం అలాంటి వేమీ చెయ్యరుకద.'

"'లేదండీ! ఏముట్లో అదియిలా ఇవ్వండి!'

"'ఇల్లూ, వాడా ఏకనుచేసి నలుగురినోళ్లా పడవెయ్యారు కద. నేనే కార్యమంతా క్రమంగా నడిపిస్తాను. మీరు శ్రమపడకండి.'

"'మొట్టమొదట అదేముట్లో చూపించండీ, చంపుకు తినకా!'

"ఇంతసేపటికి గాని శంకరం ఉత్తరమామెచేతిలో పెట్టలేదు. ఆమె ఉత్తరం పూర్తిచేసిందో లేదో ముఖలక్షణాలు మారిపోయినవి. మీరు నమ్మతారో లేదో కాని శంకరం మాతాత్రకి చెప్పేవాడట గదా ఆసమయమప్పుడు ఆవిడ ఏడ్చిన ఏడ్పులు ఎంత కటికగుండెనైనా కరిగించ గలిగినవే నట. అటువంటప్పుడు శంకరంవంటి నవనీత హృదయుడు కరగి కాలువ కావడము లెక్కేమిటి చెప్పండి. ఆవిడ రోదనం అతని గుండెలలో లోతులకు దూసుకుపోయింది. చేతులు నులుపుకుంటూ ఆవిడ 'అయ్యో! నేనేం చెయ్యగలను! అతడింత మోసం చేశాడే!' అంటూ విచారించినప్పుడు శంకరం విధిగా ఆమెను ఓదార్చసాగినాడు.

"'అయ్యో! ఇక నాకు ఊరట ఎక్కడిది! ఈలోకంలో ఇంక నేనెవ్వరిని నమ్మడం!' అని ఆమె దుఃఖించింది.

"'ఏడవకు! ఏడవకు! లోకంలో నమ్మకమైన వాళ్లూ ఉన్నారు.' అంటూ శంకరం ముక్తాఫలాలవంటి పెద్దసైజు కన్నీటి బొట్లు రాలుస్తూ జాలి కనబర్చాడు. అంతటిజాలితో కూడిన అతని హృదయం ప్రోత్సహించడముచేత ఆ తొట్రుబాటులో అతనిచేతులు తమంతటగా ఆవిడను చుట్టివేశాయి. అతిదుఃఖమువల్ల ఆవిడకూడా అతనిమీదికి ఒరిగింది. అట్లు ఒరిగి అతని మొగముమీదికి చూస్తూ, ఆవిడి నీళ్లునిండిన కంళ్లతో చిన్నవవ్వు నవ్వింది. ఆమెను పడిపోకుండా పట్టుకొని శంకరం అమాయకంగా ఆమె మొగం క్రిందికి చూస్తూ, నీళ్లునిండిన కళ్లతోనే చిరునవ్వులు నవ్వినాడు.

"ఈ సందర్భంలో నాకు ఎంత ప్రయత్నించినా ఆమెనప్పుడు శంకరం ముద్దుపెట్టుకున్నాడో లేదో తెలిసింది కాదు. 'లేదు' అని శంకరం మాతాతతో ప్రతిజ్ఞాపూర్వకంగా పలికేవాడట. కాని నాఅనుమానం నన్ను బాధిస్తూనే ఉంది. మనలో మనమాట, అప్పుడు శంకరం అలాచేసే ఉంటాడు.

"ఏమైతేనేమి శంకరం గ్రామస్వామిని తగిలివేయడం అరగంటలో పూర్తిఅయింది. ఆతరువాత యజమానురాలిని అతడు తొందర తొందరగా పెళ్లిచేసుకున్నాడు. అప్పటినుండీ ఆయింటికి శంకరమే యజమాని. అప్పుడప్పుడు ఆవిడతోబాటు చిన్నబండిలో బుచ్చిగుర్రాన్ని తోలుతూ అతడు బయలుదేరేవాడు. కొంతకాలం తర్వాత అతడూ భార్యా అదెక్కడికో వెళ్లిపోయారు. ఇల్లు ఇప్పుడు శిథిలమయిపోయింది!"

ఈవిధంగా సోములుకథ పూర్తిచేశాడు. భోగట్టాలు చేస్తున్నవారు ఇంకా తమకో అనుమానం మిగిలిపోయిందన్నారు. ఆకుర్చీసంగతి కూడా ఆయనకి కావాలట!

సోములు ఈలాగు చెప్పినాడు. "పెళ్లినాడు ఆకుర్చీ మరీ అధికంగా తన్నుకుందట. కీళ్లనొప్పివల్లనో అధికసంతోషం చేతనో ఎవరికీ తెలియదట. జనాభిప్రాయం దేవాంస్థే అని!"

"అయితే ఉత్తరం సంగతి అందరూ నమ్మారన్నమాట" అని ఎవరో ఎక్కడనుండో అడిగినారు.

సోములన్నాడు—'శంకరం శత్రువులు తప్ప! వారి దుర్మార్గపు కూతలు ఎప్పుడూ ఉన్నవేను. కొందరు, శంకరమే ఆ ఉత్తరం సృష్టించాడన్నారు. కొందరు, త్రాగిన మత్తుమీద శంకరం తనపెట్టెకు బదులు మరొకటి తీశాడన్నారు. అయినా వాళ్ల అరుపులకి ఎవడు లక్ష్యపెడతాడు లెండి!'

"శంకరం మాత్రం ఇదంతా నిజమే అంటాడు?"

"ప్రతిముక్కా!"

"మీ తాతయ్యో?"

"ప్రతిఅక్షరమూ!"

"శంకరమూ, తాతామాపా మనుష్యులు మొత్తానికి."

చిన్నవాడు నిరభ్యంతరముగా ఒప్పుకున్నాడు. సోములు నాతికష్టమైన కన్నుగీటడపు పనిలో మునిగిపోయాడు.

మా చిట్టి పలుకులు

నాదెళ్ల వెంకట్రావు గారు, బి. ఏ.

ఏమిరాగమొ? తాళమో? మెఱుఁగకున్నఁ
బాడుచున్నది తెలియని బాసనయిన
హాయి మనిపింపదే శ్రవఃపేయ మగుచుఁ
జేత మలరించు భవ్యసంగీత మెపుడు?

కూసినదె కూయుచున్నను, గూఁతకర్థ
మించుకయు బోధపడకున్న నేటులోటు?
మనసు రంజింపఁ జేయదే? మధుర పణితిఁ
గూజితం బొనరించెడి కోకిలంబు.

పొదలు వెన్నుని పొక్కిటిపువ్వుఁ గాన్పు
వదనమునఁ దొల్త వెలువడ్డ మొదటి నుడుల
భావ మెఱుఁగఁగ రాకున్నఁ బ్రమద మిడవె?
శ్రుతిహితస్వరశబ్ద సంయుతము లగుచు

పదము లస్పష్ట, మర్థసంపదయు నేమి
కుదురకుండిన నద్దానఁ గొఱంత యేమి?
తొట్టిలోనున్న మాచిట్టితొక్కునుడులఁ
బుట్టతేనియ కాలువ లుట్టిపడవె?